

ELŐFIZETÉSI ÁR:
 Egész évre. . . . 6 kor.
 Egyes szám 20 fillér.

Megjelenik minden hó
 1-ső és 15-ik napján.

A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG:
 Városháza, földszint 8. szám.
 Ide kerüljék a kéziratokat.

KIADÓHIVATAL:
 Városi könyvnyomda-vállalat
 Irodája. Ide küldendők az elő-
 fizetési díjak és hirdetések.

== KÖZIGAZGATÁSI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI KÖZLÖNY. ==

Főszerkesztő: Dr. K. TÓTH MIHÁLY tanácsnok. ♦ Felelős szerkesztő: KONCZ ÁROS főlevéltáros, tb. tanácsnok.

A közigazgatás államosítása.

(K.) Az időszaki kormányok évek óta foglalkoznak a közigazgatás államosításának eszméjével, a mostani kormány azonban keresztül is akarja vinni az államosítást és idevonatkozólag az adatok egész halmazát gyűjtette össze. A javaslaton már dolgoznak és mint jól értesült fővárosi lapok közlik, a kormány elhatározta, hogy e régen vajudó kérdést 1915 február 1-ére megoldja.

Mint minden fontosabb kérdésben, ugyeban is, két részre oszlik az ország közvéleménye. Vannak, akik nagyon óhajtják a vármegyei és városi közigazgatás, államosítását, jobb közigazgatást remélve az állam vezetése alatt, ismét mások az államosítást ellenzik, mert ebben halálos csapást látnak a vármegyék és városok önkormányzatára.

Mi a magunk részéről feltétlen hívei vagyunk a közigazgatás államosításának. A modernizálódott kor megkívánja ezt és mi nem kételkedünk, hogy az államosítandó közigazgatás eredményesebb munkát fog végezni a mostaninál, már csak azért is, mert az állandó, a választási esélyeknek ki nem tett tisztviselők és hivatalnokok nagyobb kedvvel fognak dolgozni, ha nem lesz fejük felett hat évenként a Damokleszi-kard. Egyenesebb gondolkodásu, függetlenebb lesz a tisztikar, nem kell neki keresni a közigazgatásban nagy szerepet játszó törzsfőnökök változó kegyét, nem kell nekik a szavazatokért kilincselni és elnyelni azon megjegyzéseket, melyek ezen kilincseléseknél elhangzanak és a munkás tisztviselő önértetét sértik.

A becsületes, munkás, dolgozni szerető és tiszta kezű tisztviselőnek meg lesz az automatikus előléptetése és nem lesz kivéve annak, hogy időszakonként, önhibáján kívül kimaradhat hivatalából, mint ahogy ez nem egyszer megtörténik a mostani választási rendszernél. De eltekintve ettől, nem sokan vannak-e a közigazgatás szolgálatában, akik évtizedek becsületes, önfeláldozó és eredményes munkája után nem tudnak magasabb állásba jutni, mert nem

birják a törzsfőnökök és pártok kegyét, nem szeretnek a választók udvarlására sietni és sokszor emiatt évtizedeken keresztül egy és ugyanazon állásban kénytelenek maradni. Nagy tehetségek, igazi erők válnak ezáltal kedvetlenekké, míg az alkalmazkodni tudó szürke emberek jó javadalmazásu állásokba jutnak az atyafiság, barátság és uralkodó pártok révén. Ezt a szomorú igazságot elvitatni nem lehet és minden választásnál láthatják az elfogulatlan elmék, hogy a választási küzdelem ez eredménye nem mindig a tehetséges és munkás tisztviselők javára dől el, hanem esetben az élelmség és olcsó népszerűség viszi el a pálmát.

Az állami közigazgatás kizárja a tisztviselőknek kortes uton való előléptetését. Lehet, hogy itt is elő fog fordulni valamelyes sérelem, mert a világ egyetlen emberi intézménye sem tökéletes, mindazonáltal az állami szolgálat a tisztességesen dolgozó és hivatását teljesítő tisztviselőnek biztosabb alapra helyezi megélhetését és előléptetését.

Akik pedig a közigazgatás államosításától a közigazgatás, illetve a vármegyék és városok önkormányzati jogát féltik, azok elfeledni látszanak, hogy ez a régi önkormányzati jog javarészen már csak papíron van meg, a valóságban azonban már nagyon halványulóban van. E tekintetben tehát nem sokat vesztenek a vármegyék és városok önkormányzati jogukból. És nekünk az a nézetünk, hogy inkább legyen jó közigazgatásunk, inkább legyenek a tisztviselők biztosítva, minthogy képzelt önkormányzati jogunk legyen. Mert nincs siralmasabb látvány a közigazgatási életben, mint mikor egy tisztviselő, aki becsületes munkát végzett éveken át, egyszerre csak kibukik a választásoknál önhibáján kívül és nyomorult nyugdíjára lesz utalva. Ez nem fog megtörténni az államosított közigazgatásnál csak az esetben, ha az illető tisztviselő bünt követ el, vagy fegyelmi uton vesztí el állását, esetleg nyugdíját.

És ezek mellett az állami közigazgatás egyenes lesz és ami fő, kevesebb személyzettel fog dolgozni. Lehet, sőt valószínű, hogy az állam

intenzivebb munkakört fog kijelölni a közigazgatási tisztviselők részére, lehet, sőt bizonyos, hogy több munkát is fog kívánni, ezzel szemben azonban biztosítja a tisztikart és hivatali nokokat arról, hogy egyesek változó kegye miatt nem marad állás nélkül és nem kénytelen fiatalon, férfikora delelőjén, munkabírása legeszebb idejében nyugdíjba menni.

Amint olvashattuk, a közigazgatás államosításáról készülendő törvényjavaslat szerint a tisztviselők nem lesznek szavazó tagjai a létszámban leszállítandó törvényhatósági bizottságnak; hanem, mint előadók fognak ott fungálni. Ez az intézkedés a készülő törvényjavaslatnak egyik legértékesebb szakasza és törvényerőre emelkedésére sok kellemetlenségtől szabadítja meg a tisztviselőt akár a közigazgatási, akár a közgyűlésben előjövő politikai kérdésekben.

Mert ne mondja nekünk senki, hogy a tisztviselő a közgyűlés termében nem befolyásolják az emberek, a pártállás, az egyéni célok, sőt még a hangulat is. Rábeszélés, gyöngé nyomás felülről, bizonyos várvártartó elöléptetés reménye és egyebek, amelyekről nem akarunk szólni világosabban, egyaránt ingadozóvá tehetik a tisztviselőt szavazata kimondásánál. Egyszóval egy választott, mint a kinevezett tisztviselő csak ritkán maradhat ura szabad elhatározásának és véleményének és nem egyszer történik, hogy ha egyik, vagy másik párt, vagy vélemény ellen, vagy mellett adja le szavazatát, kellemetlen helyzetet teremt ezáltal magának. Nézetünk tehát abban csucosodik ki, hogy a tisztviselő a közgyűlési teremben is legyen tisztviselő és ne szavazó-gép, ne szavazzon az önmaga munkájának elismerésére, vagy helytelenítésére, hanem mint előadó végezze munkáját és a szavazást engedje át azoknak, akik mint nem tisztviselő ülnek a bizottsági közgyűlésben. Az által tehát, ha a tisztviselő nem lesznek szavazó tagjai a törvényhatósági bizottsági közgyűlésnek, sokkal függetlenebbé válnak, senki sem fogja őket szorítani a meggyőződésükkel ellenkező szavazásra, nem fognak, — mint most — a Scillák és Karibdiszek között hajóközni, nem fog reájuk egyik párt sem görbe szemekkel nézni, nem lesznek lekötelve senkinek, nem kell nekik kegyeket keresni és egyedül mérve lesz előlépésüknek hivatali szolgálatuk becsületes teljesítése.

A felhozott okokból tehát a magunk részéről örülünk a kormány azon szándékának, mely a közigazgatás államosítását tervezi, nemcsak az egészséges és gyorsabb közigazgatás szempontjából, hanem a tisztviselők érdekében is. Az időszakonként megújuló választási rendszer elavult intézmény és igen sokszor igazságtalanul

sujtja azokat, akik egész életükben a munka és dolgozni vágyás emberei voltak. Az államosítás nyugodt életet biztosít a tisztviselőknek, nem teszi ki őket állásuk elvesztésének és nem kell rettegniük a választás napjától, mely esetleg elveszi tőlük a megélhetés kenyerét.

A városi politika feladatai.

(Várospolitikai tanulmány.)

Írta: **Dr. Tatay Zoltán**, városi tb. aljegyző.

(Folytatás.)

V. Városi közművek és üzemek.

2. Víz ellátás.

A csatornázás mellett legfontosabb feladat a városoknak jó, egészséges ivóvízzel ellátás. A jó és egészséges ivóvíznek, mint nagyfontosságú közegészségügyi és köztisztasági tényezőnek jelentőségét hangsúlyozni felesleges.

A vízvezeték fontosságát már az ókori kultúrnépek felismerték, így a görögök és rómaiaknál már kiváló vízvezeték találunk.

A vízvezetéknek hármass feladata van u. m.:

- a) a víz beszerzése (megfelelő vízmennyiség előállítás),
- b) a víz elhelyezése (elraktározása) és
- c) a víz szétosztása. (rendeltetési helyére juttatása).

A vízvezeték vizét források, folyók, kutak, vagy a felfogott csapadék szolgáltatják. Az egyes városok fejenkénti és naponkénti átlagos vízfogyasztását 150 literben állapíthatjuk meg. A legjobb minőségű vizet a források és kutak adják, leghörségesebb és legállandóbb mennyiségre nézve a folyók és patakok vize, mely mesterséges szűrés által minőségere nézve is igen alkalmas tehető, legkevésbé ajánlatos a csapadék felfogása, mely csak végső esetben alkalmazandó. — A víz beszerzésének nagyfontosságú teendője után következik a víz elraktározása. Miután a vízfogyasztás nem egyenletes, — ha a vízszervezőhely nem magasan fekszik — a víz e célra szolgáló medencében (reservoir) gyűjtendő össze. Ebből a célból építik a víztornyokat, melyekbe legalább annyi víz legyen raktározható, hogy a város vízzel az esetben is ellátsassék, ha a medencébe egy napig új víz nem szivarték

A vízvezeték harmadik funkciója a víz szétosztása, mely a víztoronyból kiágazó csőhálózat által történik.

Azon városok helyzete, melyek vizek mentén, forrásokban gazdag hegyvidéken, vagy ártyéi kutakban bővelkedő talajon épültek, felelte kedvezőbb azon városokkal szemben, melyek síkságon, for-

rásoktól távol és víztelen helyen keletkeztek. Mig előbbieik forrásaik üdítő vizét felfogva, vagy kutjaik bő vizét felhasználva könnyűszerrel létesítették vízvezetéküket, addig az utóbbiak csak nagy munkával és költséggel tudtak a vízben szegény földből annyi vizet kisajtolni, mely egy város vízükségletének kielégítésére elegendő.

A vízvezeték fontosságát felismerve számos nagy város költséget nem kímélve sok mérföldre menő csövezeteket fektet le, hogy egészséges vizre tegyen szert.

Páris vízműve, mely napi 293,000 m³ víztermésnél többre nem képes, az állandóan szaporodó lakosság vízükségletének kielégítésére nem elég. Ezért nem rettennek vissza attól a gondlattól, hogy a felső Rhóne vizét Culoztól, 400 km. távolságról mintegy 230 millió frank költséggel Párisba vezessék, hogy ezáltal a várost egészséges ivóvízzel lássák el.

Berlin vízműve 1908. évben 1050 km. hosszú csőhálózatból állott, a vízvezetékkel ellátott telkek száma 28,000, az évi vízszállítmány 61,000,000 m³, és a legnagyobb napi vízszállítmány 251,000 m³ volt.

Németországnak 219 huszezer lakosnál nagyobb városa van, melyek közül csak ötnek nincs vízműve, sőt 2000 lakosnál kisebb 615 község közül is 212-ben már van vízmű és többen épül.

Hazánkban 1908-ban 27 thj. város közül csak 13-ban, 111 rend. tan. város közül csak 34-ben volt vízvezeték.

Budapest vízműve 1908. évben 712.9 km. hosszú csőhálózatból állott, a vízvezetékkel ellátott telkek száma 14,498, az évi vízszállítmány 67,570,081 m³, a napi víztermelés 150,000 m³ volt.

Egy vízvezetési mű építése, a vízvezetési kutak furása, a csőhálózat tervének elkészítése, az anyagok megválasztása, víztorony építése stb. kiváló szakutadást és nagy gyakorlatot igényel, ennél fogva a csatornaépítő vállalkozó helyes megválasztása felette nagy fontosságú.

Ha valamely város vízvezetési mű építését határozza el, ezen határozat végrehajtása, az építkezés foganatosítása és az üzembehelyezés, — mint a csatornaépítésnél, szintén a kormány jóváhagyása és fontos ellenőrzése mellett történhetik.

A kormány szakközegei által ellenőrzített a város anyagi erejét nagymértékben igénybevevő nagyfontosságú mű építést, s ezen nagyfoku ellenőrzés ugyanazon indokból, mint a csatornázásnál szintén helyesmelhető.

A vízvezetési mű kiépítése részint közvetve (közterhek emelkedése), részint közvetlenül (házi csatlakozások készítése, vízdíjak) jelentős terhet ró a lakosságra.

A vízvezetési hálózat kiépítésével a teletulajdonosokra új kötelezettségek hárulnak, ugyanis

kötelesek telkeiket, s az azon levő árnyékszékek vízüblintóját a fővezetékkel összekötni, míg a vízmű használata esetleg fakultatíve is kontemplálható.

A fővezeték a magánvezetékig közterületen vezet csövezeték, ugy. mint a csatornánál — szintén vagy a közpénztárt vagy az illető teletulajdonost terheli, vagy a közpénztár előlegezi s az a teletulajdonostól utólag részletekben beszedik.

A közpénztár az elfogyasztott vízmennyiségért a teletulajdonostól vízdíjat szed, mely havonként esedékes, s melyet a háztulajdonos a bérlőire háríthat át.

Az elfogyott vízmennyiséget vagy u. n. vízipórákkal (vízmérő órákkal) mérik, vagy a vízcsapok száma szerint fizetik az elfogyasztott víz árát.

A vízdíj még a ház lakóinak száma, a helyiségek száma, a lakbér, az építési költség, a ház- és földadók alapján vehető ki.

A vízvezeték építésére, a teletulajdonosok jogaira és költségeire, a vízdíjakra, a vízvezeték kiépítése folytán keletkezett különös jogviszonyokra stb. vonatkozólag a városok *vízvezetési szabályrendeletet* alkotnak.

A vízvezeték fontos rendeltetése az utcák és terek locsolása, s ezáltal azok portalanítása, továbbá a nyilvános parkok, utcai fásításoknak megfelelő vízmennyiséggel ellátása, s így egész éven át üdén tartása, miáltal a vízvezeték a városok közegészség ügyének ez uton is hatalmas tényezőjévé válik.

Vízművel nem bíró városokban a vízszolgáltatás köz- és árterti kutak által történik.

A vízvezetési mű kifejezetten is községi üzem. Mert egyfelől az a nagy közegészségügyi jelentőség, mely hozzá fűződik, köteleességévé teszi a városoknak, hogy a lakosság vízellátásáról gondoskodjanak, másfelől ilyen, aránylag keveset jövedelmező, óriási berendezést igénylő mű vállalati kezelésre nem is igen alkalmas.

A vízművek tehát a városok házi kezelésében vannak és a csatornaműhöz viszonyítva lényegesen többet jövedelmeznek.

Hazánk vízműveiről az 1908. évi statisztikai adatok alapján a következőket közlöm:

a legnagyobb értékű vízművek becsértéke (b), üzemköltsége (ü. k.) és összes bevétele (ö. b.) a következő:

Budapest: b. 30.248,588 k., ü. k. 1.466,187 k., ö. b. 5.250,588 k.

Pozsony: b. 3.000,000 k., ü. k. 284,539 k., ö. b. 286,890 k.

Nagyvárad: b. 2.000,000 k., ü. k. 55,400 k., ö. b. 223,824 k.

Pécs: b. 1.600,000 k., ü. k. 38,628 k., ö. b. 267,909 k.

A köbméter víz ára legmagasabb volt Segesváron 50 fillér, a legalacsonyabb Felsőbányán 1-2 fillér.

3. Világítás.

A városokban régi idő óta törekedtek arra, hogy utcáikat világítással lássák el. Mielőtt a mai értelemben vett városi élet kifejlődött volna, a kereskedelem, forgalom az esti órákban már megszünt, s a polgárok este csak különös szükségletből mentek ki házaikból, ennél fogva az utcák világítása közszükségletet nem képezett.

Az első utcai világítással a XVI. században találkozunk Párisban, hol azt közbiztonság tekintetéből rendelték el. Előbb a lakosság kötelessége volt az ablakok kivilágítása. 1558-ban állították fel az első utcai lámpást fagerendára, ezt a példát nem sokára London, Berlin is követték. A petróleum világítás 1859 óta van használatban. Az első gázvilágítást az amerikai Baltimoreban 1806-ban találjuk, Európában 1812-ben Londonban alkalmazták először. A villamos világítás 1877-ben, az acetilen 1894 körül jött forgalomba.

Ma, mikor a kereskedelem, az ipár és forgalom a késő esti órákban sem szünetel s a modern városi élet az éjjeli órákban való közlekedést is szükségessé teszi, a városok kiváló feladatát képezi az utcai világításról való gondoskodás, melyet a közbiztonság is igen kívánatossá tesz.

A leggyakrabban használt és legkedveltebb világítási nemek: a gáz és villamos világítás.

A magyar városok utcai világításukat régebben leginkább vállalathoz adták és csak utjabban térnek át a gázgyárak és villanytelepek megszerzésének eszméjére. A helyes világítási politika az, hogy a városok a világítási üzemet, — ezt a kiválóan jövedelmező üzemet saját házi kezelésükben tartásuk fenn, mert ezáltal míg egyfelől a várost és lakosságát jó és olcsó világítással látják el, másfelől a közpénztárt tetemes jövedelemhez juttatják.

Ez a helyes elv vezeti azon városainkat, melyek a vállalati kezelésben levő gázgyárakat és villanytelepeket megváltják, vagy házikezelésben levő gázgyárat vagy villanytelepeket építenek. Légszeszgyár és villamoslepek létesítés, vagy a meglévők kibővítése a város közönségének autonóm jogköre. Az építkezés megkezdése és az üzembehelyezés azonban kormányhatósági jóváhagyást igényel. Az építkezésnél a közszállítási szabályzat idevonatkozó szakaszai irányadóak.

A gáz vagy villamos mű kiépítése kötelezőleg csak közvetve, a közterhek emelkedése által ró terhet a lakosságra, közvetlenül azonban nem, mert a gáz- vagy villamos világítás bevezetése és használata fakultatív.

Hogy mely utcákon vezetessék a fővezeték, azt a város vezetősége a közszükségletnek megfelelően állapítja meg. Ha a lakosság egy csoportja a világításnak oly utcára kiterjesztését

kívánja, merre az a tervezve nincs, bizonyos mennyiségű fogyasztást (pl. bizonyos számú lámpát) biztosítani köteles.

Az elfogyasztott légszesz mennyiségéért, vagy villany áramért díj fizetendő, mely rendszeren havonként szedik be; a fogyasztott mennyiséget a gázóra, illetve villanyóra mutatja. Ipari és fűtési célokra szolgáló légszesz vagy villanyáramért mérsékelt díj fizetendő, s ennek ellenőrzésére külön órák szolgálnak.

Mint mondtuk, a magyar városok világítási üzemei még túlnyomóan vállalati kezelésben vannak, holott mint igen jövedelmező üzemek kiválóan alkalmasak házi kezelésre. Ennél fogva városaink egymásután váltják meg a vállalatok kezében levő gázgyárakat és villamoslepeket, s veszik lábizékelésbe. Mindazonáltal a 27 gázval világított város gázgyárai közül csak 8 van házikezelésben u. m. Pozsony, Komárom, Debreczen, Temesvár, Pancsova, Nagyszombat, Brassó és Medgyes városokban.

Villamos világítás már 92 városban van, ezek közül 18 van házikezelésben. — Pozsony város villamos műve, melyet 1901-ben létesítettek, 1,260,000 korona befektetéssel, s melyek mai becsértéke két és fél millió korona, 1911. évben 23,000 korona tiszta nyereséggel dolgozott, míg Kecskemét 1,500,000 korona értékű villamos műve 1911. évben 37,000 korona deficitel végzőött.

A villamos mű nem csak mint a városi világítás erőforrása, hanem mint gépek, vasutak hajtóereje is kiváló jövedelmi forrást nyújt. A gázgyárak pedig nemcsak mint a világítási és ipari célra szolgáló légszesz, hanem mint számos fontos mellék-termék előállítás is jelentékeny jövedelmet adnak.

A nagyvárosiasság egyik jellemző vonása az utcák világítása. A villamos ivlámpák és gázlámpák ezreitől megvilágított utcák, melyeknek fényét a kereskedések ragyogó kirakataiból kiözönlő fény és a reklám céljait szolgáló különböző világítási effektusok nagyban emelik — adják a nagyforgalmu modern városi utcák igazi esti képét.

A magyar városok gáz- és villamos világításáról az 1908. évi statisztikai adatok alapján a következőket közlöm:

A gázvezeték hossza: Budapesten 686,484 m., Szabadkán 70,000 m., Pozsonyban és Debreczenben 55,000 m., — a legrövidebb Medgyesen 7500 m. — A fogyasztott gáz-mennyiség: Budapesten 56,462,100 m³, Pozsonyban 2,873,571 m³, Debreczenben 2,075,360 m³, — Medgyesen 184,864 m³. — A világítógáz köbmétere legrövidebb volt Medgyesen 80 fillér, legolcsóbb Budapestben és Ujpesten 20 fillér az ipari célokra szolgáló gáz köbmétere legrövidebb volt Szombathelyen 26 fillér, legolcsóbb Pozsonyban 12-2 fillér.

A villamos vezeték hossza: Nagyváradon 1.417,363 m., Budapesten 903,556 m., Temesváron 211,645 m., — a legrövidebb Jolsván 1200 méter. — Összes áramfogyasztás: Budapesten (Magyar vill. r. t.) 63.196,780, Temesváron 39.002,150, Nagyváradon 25.687,040, — Hátszegen 311,100 hektowattóra.

Egy hektowattóra áram világítási célokra legdrágább volt Egerben 10 fillér, legolcsóbb Székesfehérváron, Kaposváron, Fogarason, Nagyszébenben, Szászsebesen 5 fillér. Ipari célokra szolgáló áram hektowattórája legdrágább volt Kismartonban 7 fillér, legolcsóbb Szászsebesen 1,75 fillér.

(Folyt. köv.)

Debreczen város Muzéuma.

A városi muzeum gyarapodása ez év második negyedében sem maradt az előző időszakok mögött. Vasárlások különösebben a *szépművészeti osztályt* gyarapították Lotz Károlynak egy vázlatkönyvével. Hegedűs Lászlónak és Pataky Lászlónak 2—2 festményével, Barabás Miklósnak egy életnagyságu portraitéjével. Ugyanezen tár ajándékokból is szépen gyarapodott. Nagy Ferenc rajztanárjelölt egyelőre azzal fejezte ki halálját Debreczen városa iránt, mely az imént 600 koronás ösztöndíjra vette fel e tehetséges ifju művészt, hogy a Kossuth-utcai temetőben lévő Patay-síremléket ábrázoló vízfestményét a városi muzeumnak ajándékozza. — A Bikát építő részvénytársaságtól homokkőből faragott Bachus-szobrot, Nositz Thurzó Kálmán századostól több debreczeni vonatkozású fényképet. Szathmáry Mihálytól a debreczeni 1870. évi kertészeti kiállítás emléklapját, Vad Péter rajztanártól tollrajzokat, Végh Gyula nyug. r.-főkapitánytól Debreczen város tisztviselői karát ábrázoló csoportos fényképet (a 80-as évek legelejéről), Vig Sándor kőmives-mestertől a kollégium régi épületét mutató körrajzot, Zoltai Lajostól a pocsaji Rákóczi-vár olajképét kapta szépművészeti gyűjteményünk. — *Könyv- és okiratárunknak* ajándékoztak: Csóka Sámuel tanácsnok Kos Gergely 1635-ben kelt címeres nemes levelét (letétként), Debreczen város könyvnyomdája 43 drb. könyvet és füzetet, 1849-diki szomorú emlékü nyomtatványt; Debreczen Aladár a Vasárnapi Ujság 8 régi évfolyamát; gr. Dessewffy Miklós (Vencsellő), dr. Ecsedi István, Ferenczy József, Jérmegyei muzeumegyelt, Halász Gyula, Komáromi Jókai-kör, Orosz Endre (Apahida), Nyitrai megyei orvos-gyógyász-egylet, Pap Károly dr., Roska Márton dr. (Kolozsvár), Szathmáry Zoltán, Székely nemzeti muzeum (Sepsiszentgyörgy)

különböző könyveket, füzeteket, nyomtatványokat, kéziratokat; Takács Bálintné szül. Laky Etelka néhai Diószeghy Sámuel, debreczeni származású előkelő bécsi nagykereskedő csalámból, amelyet emlékül a wieni prot. gyülekezettől, mint ennek főgondnoka kapott 1871-ben; Veres Imre és Szini Zoltán tanítók (Hajdusoboszló) több régi hajdusági családra vonatkozó XVII—XVIII. századbeli okiratokat. — *Régiségldrunk* több száz lelettel szaporodott a hortobágyi juhjárásán lévő halmos temetők megásásából. E sírok a Kr. u. II. század végén és a III. század elején keletkeztek. — Ajándéku kaptunk Andrási Mihálytól (Nagyiván) őskori tárgyat, Bika részvénytársaságtól régi empire-cseiépkályhát, dr. Balogh Ferenc hittanár úrtól 48-diki nemzetőri diák atillát; Botos Zoltántól anjoukori vastáblát; özv. Fejes Sándornétól rézből készült napórát; Géresi Kálmán úrtól az 1903. évi középiskolai torna-verseny kitüntető érmét (libertás ezüsz kosoruban); Gazdag Imre rendőrtől, Hafner Istvántól, Hécezi Szabó Antaltól, Horváth J. téglagyári felügyelőtől, Kecskés Sándortól, Kónya Lászlótól, Kovács Zsigmondtól (Csege), Veres Imrétől (Szoboszló) római, árpádkori, ujkori érmeket, vasnyílhegyet és népvándorlási gyöngyöket. — *Néprajzi tárunk* számattevő gyarapodása egy szövívszék és egy fazekas műhely berendezése, amaj Dorogról, emez Nádudvarról. Különbéle néprajzi tárgyakat ajándékoztak: Ecsedi István dr., Hécezi Szabó Antal 1632-ből való ritka csihöl acélt, Haty Kálmán, Fazekas Lajos (Nádudvar); Magyar János kendertilót, régi bőr átalvetőt, Karacs Piroska (Füldes) és Tóth András (Honvéd-u. 33.) — A szives ajándékozóknak ez uton is hálás köszönetet mond a muzeum igazgatósága.

M. kir. belügyminiszter.

4819. eln. sz.

Körrendelet.

Az osztrák-magyar monarchia külképviseleti hatóságaihoz intézett hivatalos levelek szabályszerü felbélyegzése.

Valamennyi vármegyei és városi törvényhatóság első tisztviselőjének.

Ismételen előfordult, hogy a magyarországi hatóságok az osztrák-magyar monarchia külképviseleti hatóságaival való érintkezéseknél a hivatalos levelek és egyéb postai küldemények felbélyegzését rendszeresen mellőzik, illetőleg, hogy ezeket a külföldre irányított hivatalos

leveleket is szabályszerű felbélyegzés helyett a „hivatalból portómentes” bélyegzővel látják el s így a portódíj lerovása nélkül továbbítják.

Mínthogy a magyarországi hatóságok hivatalos levelezési csak az osztrák-magyar monarchia határain belül élveznek portómentességet, azontul pedig portóköteleesen továbbítatnak, felhívom Czimedet, hogy jövőben az említett külképviseleti hatóságokhoz intézett levél- és postaküldemények az előírt tarifa szerinti bélyeggel ellátva történő továbbítására szigorúan ügyeljen.

Budapest, 1913. évi július hó 11-én.

A miniszter helyett: **dr. Némethy s. k.**,
államtitkár.

HIRROVAG.

— **Értesítés.** *Ó Felsőge Első Ferenc József* apostoli királynok születésének ez évi évfordulati napján, folyó augusztus hó 18-án, hétfőn, a reformátusok nagytemplomában reggel 8, a római katolikus templomban reggel 9, a görög katolikus templomban reggel 8, az ágost. hitv. evang. templomban délelőtt 10 és az izr. templomban (Deák Ferenc-utca) délelőtt 10 órákor hálaadó istentisztelet tartatnak, amiről tisztelettel értesitem. Gyülekezés a város-háza közgyűlési termében reggel 7 és fél órákor. Debreczen, 1913 augusztus 9. *Kovács József*, polgármester.

— **Főispánunk gyászja.** Mélységes csapás érte Hajdu vármegye és Debreczen sz. kir. város főispánját, Domahidy Elemért. Édesanyja, *Domahidy Istvánné*, szül. darvai és *Krisz-jalusí Darvai Szeréna* hunyt el a napokban. A régi világ éretyekben gazdag nagyszonyját siratják benne mindazok, akik közel állottak szívéhez. Szeretet és tisztelet vette körül a nagyműveltségű urasszonyt, aki családjának órangyala volt. Boldogságot terjesztett maga körül és a szegények siratva a nemes szívet, áldják emlékezetét. A megboldogultat f. hónap 4-ikén temették el Nagykárolyban óriási részvét mellett. Városunk tanácsa részéről dr. Magoss György főügyész, Csóka Sámuel, Szabó Kálmán tb. főjegyzők, Medgyaszay Miklós tanácsnok és Szabó Elek tb. tanácsnok vettek részt a temetésen.

— **Elhunyt tisztviselő.** Részvételt vettük a gyászlapot, mely városunk egyik érdemes tisztviselőjének, kovási Kovássy Gyula h. leltár-biztos halálát jelentette, ki életének 59-ik évében, július hónap 30-ikán elhunyt. Szeretettelő egyéniségével, munkás tevékenységével

vel rászolgált arra a becsülésre, mely őt körülvette. Temetése augusztus 1-én ment végbe. A végtisztességen jelen volt a tisztikar. Áldás emlékére.

— **A budapesti főpolgármester halála.** Heltai Ferenc dr., Budapest fő- és székváros főpolgármestere tíz napi szenvedés után elhunyt Ischlben. A főpolgármestert szerdán temették el Budapesten. Az elhunyt nagy érdemeket szerzett a fő- és székváros közügyei körül, halála azért nagy veszteség a fővárosra. Ó Felsőge Margutti ezredes utján fejezte ki részvétét az elhunyt özvegye előtt.

— **Felelőbizetés.** *Petzkó Ernő dr.* törvényhatósági bizottsági tag megfelelebhte a közgyűlés ama határozatát, melyben kimondotta, hogy a színház átalakítására nyilvános pályázatot hirdet.

— **Személyi hír.** Rostás István rendőrfőkapitány szabadságáról hazaérkezvén, hivatalának vezetését átvette.

— **Halálozás.** Bignio János városi bizottsági tag folyó hónap 3-ikán hirtelen elhunyt.

— **Esküdtétel.** *Fráter Imre dr.*, az ujonnan kinevezett közkórházi igazgató főorvos folyó hónap 11-én tette le a hivatalos esküt a városi Tanács előtt, amely után a Tanács tagjai szívélyesen üdvözölték őt új állásában.

— **A Kossuth-szobor környékének rendezése.** A Kossuth-szobor körüli tér rendezésére nézve tárgyalások folynak a város és a helyi vasut között. A tárgyalásokon a varost Vargha Elemér dr. tanácsnok, Magoss György dr. főügyész, Borsos József h.-főmérnök és Debreczeni Jenő világitási vállalati igazgató képviseli, míg a helyi vasut részéről Májerszky Mihály igazgató és Erdélyi Vince főmérnök, Tichy Antal és Bernhard Sándor pedig mint szakértők lesznek jelen.

— **Kinevezés.** Domahidy Elemér főispán ippí és érkeserűi Fráter Imre törzsvorost a debreczeni közkórház igazgató főorvosává nevezte ki. Fráter Imre dr. kinevezése általános megelégedést keltett és midőn mi is szívesen üdvözöljük a kinevezettet új állásában, megvagyunk győződve, hogy Fráter Imre dr. a debreczeni közkórház vezetésében nagy tudásával és adminisztratív képességével nagy eredményt fog elérni.

Hirdetéseket

„A Város” részére felvesz
a kiadóhivatal
Kossuth-utca, Városház épület.

Debreczen szabad királyi város polgármesterétől.

2435—1913. eln.

A m. kir. belügyminiszteri 136,000—1912. sz. a. kelt rendelet alapján közhírré teszem, hogy a Debreczenben megjelenő „Debreczeni Újság” című politikai napilapnak 1913 október 12-ig, a „Pesti Hírlap” szintén politikai napilapnak pedig 1913 évi november hó 14-ig Debreczen szab. kir. város területén való elárúsításához engedélyt adtam.

Debreczen, 1913. évi július hó 28-án.

Kovács József,
polgármester.

14,807—1913.

Meghívás.

A debreczeni m. kir. pénzügyigazgatóság 44,246—1913. V. számú s a városi Tanácshoz intézett átiratával a borital és husfogyasztási adónak az 1914—1916. évre újabb 3 évre leendő biztosítása tárgyában az egyezkedési tárgyalás határidejét a folyó 1913. évi augusztus hó 25. napjának délelőtti 9 órájára a városházába tűzte ki.

Ezen egyezkedési tárgyalásra a városháza közgyűlési termébe a Debreczen sz. kir. város területén lakó s korlátlan italmérséssel foglalkozó, továbbá hentes és mészáros iparosok azzal hivatnak meg, hogy vagy az összes adóköteles felek, vagy azok többsége, illetve az adóköteles felek, vagy azok többségének kir. közjegyző előtt hitelesített megbízó levéllel ellátott egy, vagy több megbízottja is a tárgyaláson megjelenhet.

Debreczen, 1913 augusztus hó 9.

A városi Tanács.

14,203—1913. szám.

Hirdetés.*Kedvezmény a szőlősgazdák részére.*

Azok a szőlősgazdák, kik szeszitalok kímérésével vagy kismértékben való elárúsításával nem foglalkoznak, abban a kedvezményben részesülnek, hogy saját termésű boraiktól a házi szükségletre szánt bormennyiség után italadó fejében az 1892. évig fennállott borfogyasztási adónak megfelelő összeget fizetik és pedig hektoliterenként bor után 6 korona 70 fillért, bormust és szőlőcefre után 5 korona 04 fillért.

Azok a szőlősgazdák, akik e kedvezményre igényt tartanak, kötelesek szeptember hó 15-ig s

ha ezen idő előtt szüretelmének, a szüret megkezdéséig igényüket bejelenteni.

A bejelentés a városban lakók részéről a belvárosi rendőrkapitányságnál (Szent-Anna-u. 9. sz.), a szőlőskertekben és a mezőségeken kintlakók részéről a mezőrendőrkapitányságnál (Csapó-utca 15. sz.) történik.

E bejelentésbe a bejelentő lakhelye, házszáma, a családtagok száma és a szőlőbirtok terjedelme holdakban s a házi fogyasztásra felhasznált bor évi átlagos mennyisége foglalandó.

Ha kedvezményes adózásra igényt tartó szőlősgazda egész bortertermését házi fogyasztásra akarja felhasználni, köteles abban az esetben, hogyha termése öt hektoliter meg nem halad, az egész termés után a kedvezményes adót, vagy a szőlőcefrenek, illetőleg mustnak bejelentése vagy pedig a bortertermés szokásos felvétele alkalmával azonnal lefizetni.

Debreczen, 1913 július 28.

A városi tanács.

6725—1913. sz.

Pályázati hirdetmény.

Magyarokanizsa r. t. városnál leköszönés folytán üresedésbe jött, az 1912. évi LVIII. t.-c. rendelkezései alapján a VIII-ik fizetési osztályba sorozott gazdasági tanácsnoki állásra Bácsbodrog vármegye alispánjának 29,261. alisp. 1913. sz. rendeletében foglalt meghatalmazás alapján pályázatot hirdetek.

Ezen állás javadalmozása:

I. Törzsfizetési évi . . . . . 3600 K
II. Laktér évi . . . . . 520 K
A fizetés havi előleges, a laktér negyedévi előleges részletekben folyósítottak a város hazipénztárából. A fizetés két ízben öt évenként 400—400 koronával emelkedik.

Felhívom mindazokat, akik ezen állást elnyeni óhajtják, hogy pályázati kérvényüket az eddigi szolgálatukat igazoló okmányokkal, erkölcsi bizonyítvánnyal, végül az 1912. évi LVIII. t.-c. 22. §-ában megkívánt minősítési-kezt igazoló okmánnyal felszerelve, Bácsbodrog vármegye alispánjához címezve, alulírott polgármesternél 1913. évi szeptember hó 3 ik napjának d. u. 1 órájáig annál is inkább adják be, mert a később érkezett kérvények figyelembe nem fognak vétetni.

A városnál jelenleg tényleges szolgálatban álló pályázók erkölcsi magaviseletüket igazolni nem tartoznak.

Magyarokanizsa, 1913 augusztus 3.

Dr. Király,
polgármester.

Árlejtési hirdetés.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium és Debreczen szab. kir. város által Debreczenben a Nagyerdőben felépítendő m. kir. tud. egyetemi klinikák épületeinek és az ezekhez tartozó gazdasági épüleetcsoportnak, evezetesen:

1. Felvételi épület és gazdasági hivatal.
2. Belgyógyászati klinika.
3. Sebészeti klinika.
4. Szem-, gége-, orr- és fülklinika.
5. Elmekórtani klinika.
6. Bőr és bujakórtani klinika.
7. Gyermek klinika.
8. Gyermek fertőző betegek 4 pavillonja.
9. Felnőtt fertőző betegek 2 pavillonja.
10. Főző és mosókonyha.
11. Kazánház.
12. Ravatalozó és
13. Szolgazsemélyzeti lakóházaknak építési munkáiól.

Nyilvános árlejtés útján vállalatba adatnak:

Föld-, kőműves és elhelyező munka,
Vasmunka,
Vasbeton-vasbetonöntvény és műkö munka,
Rabitz és Monier munka,
Kőfaragó munka,
Ácsmunka,
Tetőfedő munka,
Bádogos munka,
Általános asztalos, lakatos és mázólo munka.

Különleges lakatos és mázólo munka,
Úveges munka,
Padlóburkoló munka,
Hézagmentes asbest padló munka,
Lynoleum padló munka,
Fapadlózati munka,
Fayence falburkolati munka,
Falszigetelő lemezek és aszfalt munka,
Szobafestő és faolajmázoló munka,
Felvonó (lift) munka és
Parafakő szigetelő munka.

Az általános árlejtési feltételek a következők:

1. Az árlejtésben résztvehet mindazon szakértő hazai iparos és vállalkozó, ki megfelelő képesítéssel és üzletének gyakorlására hatósági engedéllyel bír.

2. Ajánlat az összes munkákra, egyes munkacsoportokra, vagy pedig munkanemenként külön-külön is, azonban mindenesetre az összes épületekre kiírt ugyanazon munkákra együtt tehető.

3. A munkákra vonatkozó előméréses költségvetések és ajánlati minták vállalkozók rendelkezésére bocsáttatnak, kik kötelesek azokba egységárait beiktatni, a végösszegeket pedig úgy számjegyekkel, mint betűkkel kiírni. — Csakis azon ajánlatok fognak figyelembe vétetni, melyek a kiszolgáltatók eredeti költségvetés és ajánlati nyomtatványok felhasználásával tétettek.

4. Az ajánlatok egy koronás, a mellékletek ivenkint 30 filléres bélyeggel ellátva, lezárt és lepecsételt borítékban „Ajánlat a debreczeni tud. egyetemi klinikák építő munkáira” felirattal legkésőbb folyó évi szeptember hó 16-án déli 12 óráig a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium segédhivatalának igazgatóságánál (V. Hold-utca 16. sz.) nyújthatók be.

Az ajánlatok folyó év szeptember hó 17-én délelőtt 11 órakor a miniszterium XI-ik ügyosztályában fognak nyilvánosan felbontatni.

5. Később érkezett, távirati uton küldött vagy utóajánlatok figyelembe nem vétetnek.

6. Tartozik ajánlattevő vállalkozó az általános feltételek 2. pontja szerint az ajánlati végösszeg 5%-ának megfelelő bánatpénzt, az ott körülírt módozatok és kikötések mellett, a debreceni m. kir. adóhivatalba, vagy a budapesti IX. ker. m. kir. állampénztárba az ajánlat benyújtása előtt letenni és az erről szóló nyugtát az ajánlatához csatolni. Készpénz, vagy érték-papíros az ajánlatához bánatpénzül nem csatolható.

7. Építettő fenntartja magának azon jogot, hogy az ajánlattevő vállalkozók közül a jutányosság szem előtt tartása mellett a munka végrehajtásával azt a vállalkozót bízza meg, aki annak szak.zerű és minden tekintetben kifogástalan teljesítésére már eleve is legelőbb biztosítékot nyújtja, vagy hogy a benyújtott ajánlatoktól el is tekinthessen.

8. Az egyes munkákra vonatkozó általános különleges feltételek, valamint a tervek naponta 9—12 órák között Korb Flóris művezető építész irodájában (Budapest, VIII., Baross-utca 74. szám) megtekinthetők, ugyanott, valamint Debreczen szab. kir. város mérnöki hivatalában fognak az ajánlati minták, költségvetési példányok és rajzok munkanemenként a művezető építész önköltségének megtérítése mellett, a jelentkező vállalkozóknak, az általános és részletes feltételek előzetes aláírása után, kiadatni.

Budapest, 1913. évi augusztus hó 4.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztertől,